

II. DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİ JACQMAR PROPAGANDA DESENLERİNİN GÜNÜMÜZ MODASINA UYARLANMASI

ADAPTION OF SECOND WORLD WAR JACQMAR PROPAGANDA PATTERNS TO TODAY'S FASHION

Nursen GEYİK DEĞERLİ*

ÖZ: İkinci Dünya Savaşı'nın etkisiyle, sınırlı hale gelen malzemeler ve kaynaklar, modanın dönüşümüne yol açmıştır. Sınırlı renk seçenekleri olan daha pratik ve fonksiyonel giysiler üretilmiştir. İngiliz moda firması Jacqmar'ın tasarımları, savaş şartlarındaki kısıtlamalarla moda trendlerinin ve giyimin nasıl değiştiğini gösteren dikkat çekici örneklerdendir. Araştırma, II. Dünya Savaşı döneminde Britanya'da özellikle "Sivil Giyim" ve savaş kısıtlamaları ile kadın modasındaki değişimlerden etkilenen moda markalarından biri olan Jacqmar ve dönemi yansıtan tasarımlarına ait bilgilerle sınırlandırılmıştır. Geniş literatür taraması ile, Jacqmar markasının döneme ait propaganda kadın eşarp tasarımları araştırılmıştır. Sosyoekonomik sıkıntıların olduğu savaş dönemindeki propaganda giysilerinin ve aksesuarlarının, halk arasında vatanseverlik duygusunu desteklemeyi amaçlayarak, savaşın kazanılacağına olan inancı güçlendirmek için tercih edildiği görülmüştür. Jacqmar'ın ürettiği kaliteli ve markalı tekstil ürünlerinin varlığı, savaş döneminde modanın da dahil olduğu, Londra'da yaşanan toplumsal dönüşümün ispatı olması açısından önemlidir. Bu nedenle, estetik ve tasarım odaklı düşünme ürünü olan tematik Jacqmar eşarplarından, giysiler üzerinde günümüze uygun tasarım örneklendirmeleri yapılarak sunulmuştur. II. Dünya Savaşı dönemi propaganda tekstillerinin, savaş karşıtı veya vatansever mesajlar taşıyan ilginç desenler ve baskılarla süslendiği gözlemlenmiştir. Çalışmada, moda endüstrisinin zorlu koşullara nasıl uyum sağlayabildiği ve sivil halkın hem fiziksel hem psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için nasıl çözümler ürettiği bulgularına ulaşılmıştır. Olağanüstü koşulların yaşandığı dönemlerde, elde var olan kısıtlı malzemelerle oluşturulan sembolik ve dikkat çekici kıyafetler ve aksesuarların, aynı zamanda toplumsal dönüşümün kanıtı olarak, kişilerin kendi stillerini yaratmaları ve düşüncelerini özgürce ifade etmeleri için araç olarak kullanıldığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: II. Dünya Savaşı, giysi, tasarım, desen, Jacqmar.

ABSTRACT: Limitation of materials and resources due to the Second World War, led to the transformation of fashion. More practical and functional clothes have been produced with limited color options. The designs of the British fashion company Jacqmar are also remarkable examples of how fashion trends and clothing changed with the restrictions of war conditions. The research is limited to information about Jacqmar, one of the fashion brands that was affected by the changes in women's fashion, especially with "Civilian Clothing" and war restrictions in Britain during the Second World War, and its designs reflecting the period. By conducting an extensive literature review, the women's propaganda scarf designs of the Jacqmar

* Dr. Öğr. Üyesi-Nişantaşı Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü/İstanbul-nurgeyik@yahoo.com (Orcid: 0000-0001-9144-3066)

brand from the period were investigated in the study. It has been observed that propaganda clothing and accessories were preferred during the war period when there were socio-economic difficulties, aiming to support the feeling of patriotism among the people and strengthening the belief that the war would be won. The existence of quality and branded textile products produced by Jacqmar is important as it is evidence of the social transformation experienced in London, including fashion during the war period. For this reason, thematic Jacqmar scarves, which are products of aesthetic and design-oriented thinking, are presented by making contemporary design examples on clothes. It has been observed that the propaganda textiles that emerged during the Second World War against the devastating effects of the war were decorated with interesting patterns and prints carrying anti-war or patriotic messages. The study found out how the fashion industry can adapt to challenging conditions and produce solutions to meet both the physical and psychological needs of the civilian population. As a conclusion, during periods of extraordinary conditions, symbolic and eye-catching clothes and accessories created with limited materials were used as tools for people to create their own styles and express their thoughts freely, as evidence of social transformation.

Keywords: *Second World War, clothe, design, pattern, Jacqmar.*

Giriş

1940'lı yıllarda İngiltere ve diğer ülkelerde II. Dünya Savaşı döneminde vatansever protesto tekstilleri son derece yaygın bir biçimde ortaya çıkmıştır. Bu dönemde, kıyafetler ve diğer tekstil ürünleri üzerindeki desenler, semboller ve yazılar ile vatandaşların savaşın getirdiği zorluklara karşı tepkilerini ifade etmeyi amaçlamışlardır. Bu tarz kıyafetler ve aksesuarlar, halk arasında vatanseverlik duygusunu desteklemeyi amaçlayarak, savaşın kazanılacağına olan inancı güçlendirmek için tercih edilmiştir.

Bazı ülkelerde, vatandaşların ulusal kimliklerini vurgulamak amacıyla bağımsızlık sembolleri veya milli figürler kullanılmıştır. Sonuç olarak, 1940'lı yıllarda Britanya ve diğer ülkelerde vatansever protesto tekstilleri, savaşın getirdiği zorluklarla başa çıkma amacı güden önemli bir ifade biçimi olarak ortaya çıkmıştır.

Hem savaşı destekleyen hem karşı çıkan bireylerin bu tür tekstil ürünlerini kullanarak düşüncelerini ifade etmeleri, toplumda tartışmalara ve farkındalığa yol açmıştır.

1940'lı yıllarda moda, dönemin gidişatını anlatan güncel bir kaynak olarak öne çıkmıştır. II. Dünya Savaşı sırasında Müttefik ülkelerde tasarlanan eşarplar, vatansever savaş çabalarına verilen yaygın desteğin göstergesidir; savaş zamanı yaşanan önemli olayları ve askeri ya da sivil yaşamı resimli olarak yansıtmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan kalan hatıra eşarplar gibi, tekstil ürünleri 1940'lardan çok önce de günlük yaşamı ve önemli olayları kaydetmek için hizmet etmiştir.

İkinci Dünya Savaşı dönemi ve modası hakkında çok sayıda yayın hazırlanmışsa da, bu yayınlarda Jacqmar moda markasının protesto eşarpları üzerinde durulmamıştır. Jacqmar için tasarım hazırlayan ünlü moda tasarımcılarının ürünleri sınırlı sayıda yayınlarda yer almıştır. Bu

çalışma, II. Dünya Savaşı döneminde moda-toplum ilişkisini ve Jacqmar markasının propaganda tekstillerini araştırmak amacıyla geniş bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Savaş dönemi sivil giyimine ve özellikle Jacqmar markasının tasarımlarına odaklanarak, elde edilen veriler, tasarım görselleri ve bilgi kaynakları için moda dergilerinden, sanat müzelerinden, sergi kataloglarından ve sanat değerlendirmelerinden elde edilerek üzerinde kapsamlı inceleme yapılmıştır.

Jacqmar markasının savaş döneminde ürettiği propaganda kadın eşarp tasarımları, bu çalışmanın temel odak noktasını oluşturmaktadır. Markanın bu özel ürünleri, moda ve toplumsal değişim üzerindeki etkileri ile birlikte incelenmiştir. Jacqmar'ın döneme ait propaganda kadın eşarp tasarımları görsel ve dokümantasyon analiziyle incelenmiştir. Tasarımların içerdikleri semboller, renkler ve desenler üzerinden savaş dönemini yansıtırken toplumsal atmosfere nasıl katkı sağladığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda çalışmada, marka ürünlerinin vatanseverlik duygularını destekleme ve savaş çabalarına moral katma amacına nasıl hizmet ettiği üzerinde durulmuştur.

Seçilen tematik Jacqmar eşarpları, günümüz modasında uygulanabilir tasarım örnekleriyle ilişkilendirilmiştir. Dört model üzerinden hazırlanan sekiz farklı tasarım örneği, teknik ve artistik çizimler yapılarak sınırlandırılmıştır. Bu adım, savaş dönemi toplum - moda etkileşimi ve tekstil ürünlerinin günümüz tasarım anlayışıyla nasıl örtüştüğünü göstermeyi amaçlamaktadır.

1. II.Dünya Savaşı Dönemi Londra Modasına Genel Bakış

Yüzyıllar boyunca rekabet halinde olan ve II. Dünya Savaşı yıllarında tekstil endüstrisini yeniden inşa etmeye çalışan İngiltere'nin, Fransa ile kıyaslanması kaçınılmazdır. 1943 yılında International Textiles editörü, İngiltere seri üretim yaparken, Fransız moda ticaretinin lisanslı kopyalama için modeller oluşturmaya dayandığını kabul ettiği bir yazı yayınlamıştır:

"Paris'in hünerini kaybettiğini ve tasarımcılarının son üç yıldır duraksadığını varsaymak büyük bir yanıldır, ancak yine de Paris'in bittiği ve şehrin sahip olduğu itibarın artık eskisi gibi olmadığı görüşünde olan birçok insan var. Aslında bu bir yanılısama..." (Taylor, 2020: 257).

Paris'in Kurtuluşundan (Liberation of Paris) bir yıldan fazla bir süre önce yazılan makale, Londra'nın moda ticaretinde büyük adımlar atmış olabileceğini göstermiştir. 26 Haziran 1943 tarihli International Textiles yazısında, üç yıllık savaş boyunca hiçbir rakibi olmadan tekstil ihracatı yapan Londra'nın bir moda merkezi olacaksa, özgürleşmiş Paris'in faaliyetlerini izlemesi gerektiği ve savaştan dolayı Fransız moda endüstrisinin gerilemiş olacağı inancının bırakılması gerektiği yer almıştır (Taylor, 2020: 258).

Parisli modacıların bir kısmı, Haziran 1940'ta Fransa'nın Düşüşünün ardından rakip şehir Londra'ya gelmiştir; bu grup Londra modasına Paris havasını katmıştır. Sürgün grubunun içinde, Londra doğumlu Edward

Molyneux, Paris'in önde gelen terzilik salonlarından biri olan Henry Creed'in yaratıcısının en küçük oğlu Charles, on dört yıldır Schiaparelli için çalışmış olan kuzeni Bianca Mosca da vardı (Taylor, 2020: 277). Bu dönem, Londra modası için dönüm noktası olmuştur.

Bianca Mosca, kuzeni olan moda tasarımcısı Elsa Schiaparelli'nin, 1935'te Paris'te açılan avangart butiği Schiap mağazasını yöneterek mesleğine başlar ve 1939'da Paquin'in Londra şubesini yönetmek için Londra'ya taşınır. Ancak dükkan bombalandığı için, bu pozisyonu kısa sürer (Adlington, 2020: 80).

1939'da bu kez tasarımcı olarak Jacqmar kadrosuna katılır ve burada "Bianca Mosca at Jacqmar" etiketi altında tasarımlar yapar. Cesur ve yaratıcı desenlerinin baskılı kumaşlarda kullanımıyla, imzası modada fark yaratır. 1942'de prestijli Incorporated Society of London Fashion Designers'a (InSoc) kurucu üye olarak katılır ve Londra modasına iz bırakan tasarımcılardan olur.

1.1. İngiltere'de "Sivil Giyim" Modası

İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında Britanya'da yaşanan deneyimler diğer ülkelerden farklıydı. 1940 sonbaharından 1941 baharına kadar Britanya, Blitz olarak bilinen bombardımana maruz kalmıştır. Müttefiklerin zaferinden sonra bile Britanya günlük malzeme sıkıntısı çekmeye aynı zamanda da hem yiyecek hem de giyecek karneyle dağıtılmaya devam edilmiştir. 1940'larda Britanya'nın İç Cephesinde tekstil ürünlerinin ve CC41 markası ile seri üretilen "Sivil Giyim (Utility Clothing)" kıyafetlerin katı hükümet düzenlemelerine uyması gerekiyordu; dönem tasarımcıları görev aldıkları bu süreçte ürettikleri kıyafetlerle modayı değiştirmeyi başarmışlardır.

Birçoğu Londra'nın en üst düzey tekstil firması Jacqmar tarafından yapılmış olan, savaş zamanında ve sonrasında İngiliz yaşamına ilişkin desenlerle basılan renkli eşarplar, giysi görünümüne çeki düzen vermenin en pratik yolu olmuştur. Bu dönemin işlevsel elbiseleri ve propaganda eşarpları, modanın zorlu ve sıkıntılı zamanlarda, morali korumak için nasıl güçlü bir silah olarak kullanılabileceğini göstermiştir. Propaganda kampanyaları, kadınları makyaj yapmanın ve gösterişli görünmenin vatanseverlik görevleri olduğuna inandırmayı amaçlamıştır (URL-22). Britanya'da aşırı zorluklar, karne ve yoksunlukla geçen on yıl boyunca, güzellik önemsiz değildir ve bir vatanseverlik görevidir (URL-10). Rennie (2005) yazdığı makalesinde, II. Dünya Savaşı'nın propaganda tekstillerinin, yalnızca ipek ve suni ipekten günümüze ulaşan örnekler olarak değil; İngiliz bağlamları içinde, dönemi ve toplumsal dönüşümü yansıtan önemli giysiler olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Başörtüsü ve boyun atkısı tarzında kullanılan propaganda ürünlerinin, moda basınında ünlülerin modelliğini yaptığı reklamlarla sunulması, Avrupa'daki örneklerden farklı olarak bu tekstillerin yaratılışlarında siyasi müdahale olmaması ilginçtir.

1.2. Jacqmar Marka Tarihçesi

Jacqmar, 1932 yılında bir kumaş perakende mağazası olarak kurulmuş İngiliz şirketi idi. Kurucuları “Jack” Lyons ve “Mary” Lyons, yüksek sınıfa hitap eden Mayfair’deki moda evine uygun bir gösteriş duygusu yaratmak için, isimlerini kulağa Fransızca gibi gelmesi istenen şekilde birleştirerek “Jacqmar” markasını oluşturmuşlardır. Aslında Paris'in ana ipek tedarikçisi olan Jacqmar markasının kumaş parçalarını eşarp haline getirmeye başlaması ve ürünlerinin büyük ilgi görmesi, onların bu konuda uzmanlaşmaya başladığının göstergesidir. Genellikle ipek, yün ve suni ipekten yapılmış olan ürünleri, nadir ve her zaman pahalıydı (Sindjelic, 2021: 149). Sonrasında, tasarım direktörleri olarak Victor Stiebel, Bianca Mosca, Arnold Lever gibi tanınmış isimleri işe alarak yüksek moda ürünler yapmışlardır.

1932 yılında Londra'daki New Bond Caddesi'nde açılan Jacqmar, 1936 yılında büyüyen moda dünyası için önemli bir merkez olan Mayfair semtine taşınmıştır. Ancak, bölgede dükkan veya iş yeri bulunmaması sebebiyle, bir binayı konut kullanımından tekstil tasarım stüdyolarına ve moda salonuna dönüştürmüşlerdir. Jacqmar, bölgedeki 200 yıllık gösterişli Gürcü binasını cesurca değiştirmiş; bu binayı bir ipek tüccarı, saray terzisi ve iç çamaşırı tasarımcısı ile paylaşmıştır. Lüks tutkunu ve yüksek maaşlı ziyaretçiler, burada alışveriş yapmaktan büyük zevk almış ve müşteri sayısı hızla yükselmiştir (URL-3).

Jacqmar, 2. Dünya Savaşı yıllarında özel tasarım işine devam etmiş, ancak en büyük başarısını vatansever eşarp tasarımlarıyla bulmuştur. Lüks, pahalı ve ayrıca her biri iki kupon gerektiren eşarplar, Britanya’da görev yapan yurt dışından gelen askerler için harika “hatıralıklar” veya sevgilileri için küçük hediyeler olmuşlardır. Aynı zamanda destekleyici mesajlarıyla, tarzdan ödün vermeden savaş çabalarının parçası olmanın bir yolu olmuşlardır. Jacqmar, firma adını da her zaman eşarp üzerinde cesurca kullanmaktan çekinmemiştir. Eşarp, savaş sırasında sembolik, vatansever ve propaganda içeren anlamlar taşıyan, aynı zamanda göz alıcı ve arzu edilen bir nesne olarak ortaya çıkmıştır.

Jacqmar'ın baş tekstil tasarımcısı Arnold Lever tarafından tasarlanan ipek, suni ipek veya yünden yapılmış tasarımlar bazen basit, bazen tuhaf veya esprilidir. Lever, Kraliyet Hava Kuvvetleri’ne (RAF) katıldığında bile Jacqmar adına tasarımlar yapmaya devam etmiştir (Rennie, 2005: 12).

1940’ların sonlarında Jacqmar, Birleşik Krallık’taki elli şubesi yanında New York, Auckland, Kahire, Cape Town, Buenos Aires, Delhi ve Melbourne, Avustralya’ya kadar genişlemiştir. 1947’de, daha genç müşterileri hedefleyen yarı moda bir etiket olan “Jac Shop” için tanıtım yapılmıştır. 1948’de Londra Olimpiyatları için hatıra başörtüsü üretmişlerdir.

Savaş sırasında kıtlık nedeniyle suni ipek veya ipek ve suni ipek karışımı kullanılmıştır; Jacqmar sonraki yıllarda prestijlerini yeniden kazanma hevesiyle Vogue dergisinde ürünlerinin ağırlıklı olarak saf ipek

olduğunu duyurur. Başörtüsü 1960'lara kadar bir moda öğesidir ve Jacqmar'ın bu alandaki başarısı 1970'lere kadar değişmemiştir. Şirket 1972 yılına kadar devam etmiş, ancak değişen moda ile yüksek moda ve kadın başörtüsü ürünlerinin kullanımı azalmıştır (URL-3).

1.3. Jacqmar Desenleri

II.Dünya Savaşı döneminde saçların düzenli ve temiz tutulması için pratik bir çözüm sunan eşarp, kıyafetlerin tamamlayıcı aksesuarı olarak hızla moda haline gelmiştir. İpek eşarp sembolik, savaş zamanındaki propaganda anlamları ile vatansever bir nesne olarak toplumun duygusal ve psikolojik olarak birleştirilmesinde önemli rol oynamıştır.

İpek eşarpların propagandadaki rolü, genellikle milliyetçi ve vatansever semboller olarak kullanılmalarıyla ilişkilidir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı koşullarına rağmen aktif kalan İngiliz tekstil endüstrisi, bu sembollerin üretimini ve dağıtımını aktif bir şekilde gerçekleştirmiştir. Jacqmar, ürünlerini "İngiliz tasarımı" ve "İngiliz yapımı" olarak tanıtarak milliyetçi bir yaklaşım benimsemiştir (Rennie, 2005: 7).

Eşarbin vatanseverliğin, ekonomik bağımsızlığın, çabanın ve gösterişin güçlü bir göstergesi olarak ortaya çıkışı ile, çeşitli işletmeler bu olgudan çıkar sağlamaya çalışmıştır. Bu firmaların başında Jacqmar ve Ascher geliyordu. Her iki firma da kare eşarpların üretim ve pazarlamasında çok farklı yaklaşımlar benimsemiştir. Savaşın zorlu koşullarında, Jacqmar ihracat pazarında ABD'den aldığı 10.000 yardalık kumaş siparişi ile ekonomiye etkili bir katkı sağladı; bu sipariş sayesinde de, stokların askeri kullanımına ilişkin olağan kurallardan muafiyet kazanarak, iç piyasadaki tasarımlarına devam etmiştir (Rennie, 2005: 12).

Jacqmar, ihracat ve iç pazara yönelik çeşitli propaganda tekstilleri üretir. Eşarplar silahlı kuvvetler, müttefikler ve iç cephe olmak üzere üç ana tematik gruba ayrılmaktadır. Eşarpta genellikle Jacqmar adı bulunur; propaganda baskıları alışılmadık şekilde imzasızdır, ancak üzerinde Arnold Lever adını taşıyan az sayıda tasarım mevcuttur (URL-8). Lever ve stüdyo çalışanları tarafından mükemmelleştirilen Jacqmar stili, dinamik ve etkileyici çizimler içermektedir. Çizgi üzerindeki renk bloklarının hatalı ve düzensiz yerleşimi, tasarıma hoş bir rahatlık ve "kübist etkilerin" ipuçlarını verir. Daha sonra Lever, 1947'de kendi tasarım stüdyosunu kurar.

Savaş dönemi moda sektöründe, malzeme sıkıntısı ve tasarım kısıtlamaları olsa da, Jacqmar, bu sıkıntılara rağmen yaratıcı tasarımlarını sürdürmüş ve özgün ürünler sunmuştur. Jacqmar'ın ürettiği tasarımlar, Londra'daki savaş zamanı sevgilileri arasındaki alışveriş ekonomisini de hedeflemiştir (Rennie, 2005: 15). Savaş koşullarında üretilen eşarpların bazılarında "Savaş koşulları nedeniyle Jacqmar bu renklerin suya dayanıklılığını garanti edemez" etiketi takılmıştır (URL-26). Savaştan sonra on yıl boyunca, diğer ülkelerdeki tekstil endüstrileri güçlendikçe, Jacqmar düzenli olarak reklam yapmaya ve ürünlerini yeniden konumlandırmaya devam etmiştir (Wilcox, 2007: 119).

Sonraki kısımda, Jacqmar tasarımlarından, üzerinde savaş dönemi uygulamalarının, sloganlarının ve sembollerinin yer aldığı seçilmiş tematik eşarp örnekleri özellikleriyle açıklanmıştır.

Görsel 1: "Into Battle", 83 cm x 91 cm, 1942 (URL-11).

"Into Battle", genişlik ölçüsü 83 cm, uzunluk ölçüsü 91 cm olan eşarp, pembe zemin rengine sahiptir (Bkz. Görsel 1). Kenarlarına "INTO BATTLE" sloganı yerleştirilmiş, İngiliz ve Güney Doğu Asya askeri birlikleriyle ilgili işaretler sekiz köşeli bir yıldız üzerine basılmıştır (URL-11). Askeri bir model ve en eski üretilen tasarımlardan biri olan bu çalışmada Brunswick yıldızı çarpıcı bir şekilde merkeze yerleştirilmiştir (URL-1).

Görsel 2: "Free French", 103 cm x 41 cm, 1940 (URL-13).

"Free French", diğer tasarımlardan farklı ölçülerde ve kenarlarında püskülleri olan, Fransız bayraklarıyla doldurulmuş dikdörtgen atkı görünümündedir (Bkz. Görsel 2). Atkı üzerinde Fransa'nın kurtuluşuyla ilgili siyah el yazısı ile yazılmış metinleri içeren beyaz dikdörtgenler de bulunmaktadır (URL-13). Eşarp, General De Gaulle'ün Haziran 1940'taki silaha çağrısını, Özgür Fransız bayraklarını ve tüm Özgür Fransız Silahlı Kuvvetlerinin rozetlerini içermektedir.

Fransız General de Gaulle 18 Haziran 1940 tarihinde yaptığı radyo konuşmasında, Fransızlara Alman işgaline karşı direniş çağrısında bulunmuştur. Ülkesini terk eden General De Gaulle, Londra'da yaptığı konuşmasında kendisini "Özgür Fransızların" lideri ilan etmişti. Bu konuşma ile moral bulan Fransız direnişi de Almanların yenilgiye uğratılmasında önemli rol üstlenmiştir. De Gaulle'ün konuşmasında yer alan "Fransız direnişinin ateşi sönmemelidir ve sönmeyecektir" sözü, yayının ardından Londra'nın bir çok yerine asılan posterlerde yer almıştır. Posterlerin bir amacı da sürgündeki Fransızları direniş konusunda harekete geçirmektir (URL-2).

Görsel 3: "Letters to France", 86 cm x 86 cm, 1940 (URL-12).

"Letters to France" kadın eşarbinda, kırmızı zemin üzerine mavi, sarı, pembe ve beyaz renklerde Fransa'ya gönderilen zarflar yer almaktadır (Bkz. Görsel 3). Zarfların arka kısımlarında gönderen "From: Jacqmar London (Londra'dan Jacqmar)" yazısı bulunmaktadır (URL-7). Zarfların üstüne farklı adresler el yazısı ile yazılmıştır. Direniş ile birlikte Fransız savaş ve ticari denizcilik hizmetlerini kutlayan, çeşitli Free French (Özgür Fransız) birimlerine hitaben yazılmış zarf biçimleri serbest olarak desen içinde bulunmaktadır (URL-7).

Görsel 4: "London! Alert!!", 91 cm x 91 cm, 1943 (URL-14).

Almanca *yıldırım* anlamına gelen "Blitz", II. Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası'nın başkent Londra'ya karşı gerçekleştirdiği yoğun bombardımana verilen isimdir. Alman Hava Kuvvetleri, düzenli bir şekilde Londra'yı hedef almış ve büyük bir tahribat yaratmıştır. Eylül 1940- Mayıs 1941 tarihleri arasında gerçekleşen bombardımanlar sonucunda Londra'nın birçok semti ve yapıları ağır hasar görmüştür. Binlerce sivil hayatını kaybetmiş, on binlerce kişi yaralanmıştır. Ancak, halkın direnme ve dayanışma ruhu, bu zorlu dönemde ön plana çıkmıştır. Hem Londra halkının hem de İngiltere'nin genel olarak karşılaştığı en büyük saldırı The Blitz, İngiliz tarihinde dönüm noktası olarak kabul edilir (URL-4).

Görsel 4'te Arnold Lever tasarımı "London! Alert!!" isimli Jacqmar eşarp üzerinde hareketli insan figürleri, Londra Blitz ile ilgili rakamlar ve sloganlar yer almaktadır; zemin pembe renklidir (URL-14).

Görsel 5: "8th Army Air Force", 85 cmx 88 cm, 1940 (URL-15).

"8th Army Air Force" eşarp tasarımında, pembe zemin rengi üzerine siyah el yazısı ile kişi isimleri ve "8th Army Air Force (8. Ordu Hava Kuvvetleri)" yazısı bulunmaktadır (Bkz. Görsel 5). Eşarbin tüm yüzeyinde parlak renkli (kırmızı, mavi, yeşil, mor, sarı) kanatları olan Hava Kuvvetleri sembolleri yerleştirilmiştir. Köşeye "JACQMAR" yazısı basılmıştır (URL-15). 8. Ordu adına hatıra eşyası olarak tasarlanan eşarp suni ipekten üretilmiştir (URL-1).

Görsel 6: "Happy Landings", 93 cm x 85 cm, 1941 (URL-16).

"Happy Landings", açık mavi zemin üzerinde RAF (Kraliyet Hava Kuvvetleri) arması ve "Happy Landings by Jacqmar (Jacqmar'dan Mutlu İnişler)" metni bulunan propaganda ipek eşarbu olarak tasarlanmıştır. Uçan kanatlı RAF ambleminde siyah, mavi, gri, kırmızı ve altın renkleri kullanılmıştır, nadir bulunan tasarımlarından biridir (URL-16).

Bu eşarp, Arnold Lever'in savaş sırasında Jacqmar için tasarladığı ünlü vatansever eşarp serilerinden birisidir; çoğu tasarımlar gibi ciddi konular içermesine rağmen, savaş zamanı müşterilerinin ilgisini çeken mizah unsuruna sahiptir (Bkz. Görsel 6).

"Jacqmar'dan Mutlu İnişler" tasarımı iki çeşit olarak üretilmişti; daha yaygın olan suni ipek üzerine basılmıştır ve Winston Churchill'den alıntı içerir: "Hiçbir zaman bu kadar çok kişinin bu kadar az kişiye bu kadar çok şeyi borçlu olmamıştı". Suni ipek ürünlerin iç pazar için veya ABD askerlerine satılmak üzere ihracat için üretildiğine dair iki farklı görüş vardır (URL-26).

Görsel 7: “66 Coupons” replika, 91cm x 91 cm, orjinal 1942 (URL-25).

İkinci Dünya Savaşı yıllarında, birçok kadın üniformaya geri dönüş yapmıştır. Cephelerdeki beklenti ise, insanların tutumlu olmaları, geri dönüşüm yapmaları, giysileri tamir etmeleri yönünde olmuştur. Giyim, L-85 Yönetmeliği ile beraber 1941’de Britanya’da karneye bağlanır. Karne yöntemi ile, insanların alabileceği kıyafet miktarından, giysi yapımında kullanılacak kumaş çeşidi sayısına kadar sınırlama getirilir (Blackman, 2013: 155).

Görsel 7’de Jacqmar’ın ünlü karne temalı eşarabının Adobe CS programı ile replika olarak yenilenmiş hali görülmektedir (URL-25). Baskı yerleşimi “66 Coupons (66 Kupon)” yazısını ve resimlerle birlikte erzak öğelerinin listesini içermektedir.

Listede çay, marmelat, soğan, fındık, pekmez, muz, Pazar günü rostosu, reçel, yumurta ve domuz pastırması, portakal, krema, limon, şeker, çikolata ve tereyağı gibi farklı yiyecekler bulunmaktadır.

İngiltere 1941’de her yetişkin kişiye yıllık 66 kupon dağıtılır (5 kupon bir bluz için, 5 kupon bir çift bot için, 7 kupon bir elbise için ve 14 kupon bir ceket için kullanılabiliyordu). Bu sayı 1942’de 48 kupona, 1943’te 36 kupona, 1945’te 24 kupona düşürülür. Savaş döneminde insanların moral kaynağı olan modanın vazgeçilmez aksesuarları eşarplar, şapkalar ve başlıklar ise, karneye tabi olmayan ürünler arasında yer alır (URL-5).

Görsel 8: Baskılı Jacqmar elbisesi ile Vivien Leigh, British Voque, Nisan 1942 (URL-24).

Voque dergisinin 1942 yılı Nisan sayısına, Rüzgar Gibi Geçti filminin ünlü aktristi Vivien Leigh, Jacqmar’ın propaganda baskılarından “66 Coupons” ile hazırlanmış bir elbise ile poz verir (Bkz. Görsel 8). Savaş

yıllarında bile kadınlar üzerindeki etkisini kaybetmeyen moda dergisi Voque dahi, toplumun moda ile dönüşümünde söz sahibi olur.

Görsel 9: “Le Ballet des Echarpes”, 90 cm x 87 cm, 1945 (URL-17).

Görsel 9’da sağ alt köşesinde “Le Ballet des Echarpes (Jacqmar’ın Eşarp Balesi)” yazısı bulunan eşarpın görüntüsüne, Boston Güzel Sanatlar Müzesi (MFA Boston) koleksiyonlarına ait dijital arşivden ulaşılmıştır (URL-17). Açık gri-mavi zemin üzerinde uçan yelpazeler dans eden balerinlerin eteklerine dönüşmüş, balerinlerin arasına renkli kurdeleler yerleştirilmiştir. Eşarpın alt kısmında dalgalanan mor perde ve üst kısmındaki savaş dönemine ait Jacqmar eşarp tasarımları dans eder gibi görünmektedir. 1945 yılına ait bu tasarım aynı zamanda savaşın biteceğinin müjdesini vermek ister gibi hazırlanmıştır.

Görsel 10: “Victoire”, 88 cm x 83 cm, 1945 (URL-6).

“Victoire” kadın eşarabı, Arnold Lever tarafından 1945 tarihinde tasarlanmış (Bkz. Görsel 10). Açık mavi zemin üzerinde “LES LAURIERS DE LA VICTOIRE” ve “Jacqmar, London” yazısı bulunan eşarp, müttefik ülkelerin renklerinden çiçek buketi şeklinde baskılı süslemelere sahiptir (URL-18). Genişlik ölçüsü 88 cm, uzunluk ölçüsü 83 cm olan ipek eşarpta, açık mavi zemin üzerine kırmızı, beyaz, mavi, sarı, siyah ve yeşil renklerden oluşan buket için diagonal yerleşim yapılmıştır (URL-6).

Görsel 11: “London Wall”, 87 cm x 87 cm, 1941 (URL-21).

“London Wall”, Jacqmar’ın en ünlü ve oldukça nadir bulunan eşarplarından biridir (Bkz. Görsel 11). “London Wall (Londra Duvarı)” eşarbında, zemindeki tuğla duvar tasviri üzerinde popüler sloganların yer aldığı renkli pankartlar görülmektedir (URL-1).

Bianca Mosca’nın tasarladığı Londra Duvarı, Liberty’s tarafından ipek kumaş üzerine serigrafî baskı olarak yapılmıştır. Desende savaş zamanı Britanya’sına ilişkin sloganların ve reklam sözlerinin yer aldığı pankartlar duvara yapıştırılmış olarak görülmektedir (URL-21). “Burası Jacqmar’ın Londra Duvarı”, “Hava Saldırısı Barınağı”, “Zafer için tasarruf edin”, “Özgür olma hakkını savunmak için ödünç verin”, “Dikkatsiz konuşma hayatlara mal olur” gibi sloganları, siyah veya beyaz renk el yazısı ile mavi, sarı, pembe, yeşil, turuncu posterler üzerine yazılmıştır (URL-9).

Görsel 12: “Time Gentlemen, Please”, 89 cm x 86 cm, 1944 (URL-23).

“Time Gentlemen, Please (Zaman Beyler, Lütfen)”, Arnold Lever tarafından tasarlanmış savaşın son dönemlerinde iyimserlik ve umut içeren eşarplardan biridir (Bkz. Görsel 12). Lever, canlı renklerin ve çizgilerin gücü,

Londra barlarının adlarının dört kenarda el yazısı ile sıralanmış olduğu, cesur ve klasik bir tasarım yaratmıştır(URL-19). Suni ipekten yapılan kare eşarbin dört köşesinde farklı bar sahnelerinin yer aldığı, ortasında “Time Gentlemen, Please” ve köşesinde “Jacqmar London” yazısı bulunduğu görülmektedir.

Görsel 13: “Once Upon a Time”, 91 cm x 88 cm, 1947 (URL-20).

“Once Upon a Time”, genişlik ölçüsü 91 cm, uzunluk ölçüsü 88 cm olan rayon eşarp koyu pembe, açık pembe, mor, mavi ve yeşil kenarlık çigilerinden oluşan bir çerçeveye sahiptir. Rayon eşarp üzerinde “Jacqmar” ve “Arnold Lever” isimleri dikkat çekmektedir. Tasarımın orta panelinde eşarp takan genç bir İngiliz “Prenses”in, “Prens”in kollarında bulunduğu mutluluğu anlatan masal yer almaktadır ve payetlerle süslenmiştir (Bkz. Görsel 13). Eşarp içinde şu metin yer almaktadır:

“Bir zamanlar, tüm giyim kuponlarını kendine saklayan ve hiç birinden ayrılmayan kötü üvey annesiyle birlikte, kendi dünyasında yaşayan güzel bir Prenses vardı. Bu yüzden zavallı küçük Prenses’in giyecek kıyafeti yoktu ve bu yüzden ne Pruniers’ta öğle yemeğine çıkmayı ne de Bagatelle’de dans etmeyi kabul etti ve bu yüzden küçük yatağında oturup maskarasının akmasına neden olan güzel mavi, ela veya yeşil gözleriyle ağladı. Tam bir deli gibi ve bir gün, kahretsin artık, dedi ve İngiltere’de pek göremediğiniz güneş ışığına çıktı ve sizce ne oldu, neden son derece yakışıklı bir Prens’in jipiyle ona doğru geldiğini gördü? Sırt çantasında “şu eşarplar” var, böylece artık aldanıp evlenmediği sürece her an her yere gidebilir - aptal küçük şey. -Arnold Lever” (URL-20).

2. Tasarım Çalışmaları

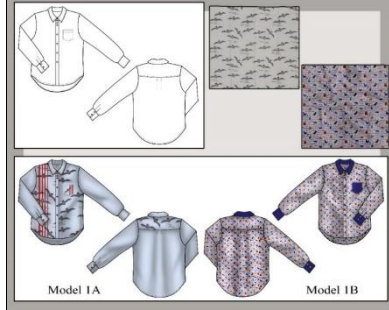
Savaş döneminde özgün temalar ve hikayelerle, canlı renkler ve tonlarla, sade ve stilize edilmiş figürler ve nesnelere sosyal değerler gözetilerek hazırlanmış Jacqmar eşarp desenleri, günümüz modasına uygun hale getirilirken birçok farklı faktör göz önünde bulundurulmuştur. Günümüz modasının trend, kitle, fonksiyon ve konfor, renk ve malzeme uyumu, güncel teknolojik yenilikleri düşünülerek tasarım uygulamaları yapılmıştır. Dönem ruhunu ve estetik unsurlarını yansıtan seçilmiş Jacqmar desenleri ile hazırlanan tasarımların, sonradan yapılacak günümüz

çalışmalarına katkı ve kaynak sağlaması, sanat ve modanın toplum üzerindeki gücüne, zeka içeren esprili anlatımların tasarım kullanımlarına dikkat çekilmesi amaçlanmıştır. Jacqmar eşarp örneklerinden seçilen desenler ve belirlenen giysi örnekleri ile güncel trendler dikkate alınarak tasarımlar hazırlanmıştır. Modellerin ön ve arka olmak üzere hem teknik, hem de artistik çizimleri çalışılmıştır.

Elbise, gömlek, bluz ve pantolon olarak seçilen örnekler savaş dönemi kadın giyiminde sıklıkla yer alan model örnekleri gözlemlenerek ve güncellenerek hazırlanmıştır. Jacqmar desenlerinden, tasarım bağlamında çok fazla sayıda örnekleme ve kombinleme yapılabileceğinden, sınırlamalar dahilinde koleksiyon için her modelden iki farklı tasarım hazırlanarak toplam sekiz örnekleme sunulmuştur.

Giysi tasarımı çok farklı kriterlerde model, renklendirme (renk, desen, yerleşim) ve kombinleme seçenekleri ile yapılabilir. Dönem koşullarını yansıtan ve desen özellikleri farklı eşarp örnekleri analiz edilerek, modellere uyarlaması yapıldıktan sonra tasarımlar oluşturulmuştur. Kullanılan düz renkler, dönem ve desen özellikleri yanısıra günümüz modası ile ilişkilendirilerek seçilmiştir. Her model için hazırlanan tasarım panolarında modellerin teknik ve artistik çizimleri seçilen desen örnekleri ile birlikte yer almaktadır.

2.1. Uygulama Çalışması 1

Görsel 14: Gömlek modeli için hazırlanan tasarım panosu.

Model Analizi: Uzun kollu, manşetli, arka robadan kanun pileli, sivri yakalı, aplike cepli ve önden düğmeli gömlek.

Model 1A gömlek uygulamasında Jacqmar'ın Görsel 6'da yer alan "Happy Landings by Jacqmar" eşarp deseni kullanılmıştır. Modelde, sağ ön beden parçasında farklı kalınlıkta boydan beş adet kırmızı çizgi bulunmaktadır. Uçan kanatlı amblem ön beden parçalarına ve arka roba üstüne serbest olarak yerleştirilmiştir. Göğüs cebi üzerine farklı kalınlıkta boydan üç kırmızı çizgi üzerine uçan kanatlı amblem konulmuştur. Kırmızı düğmeler kullanılmıştır.

Model 1B gömlek uygulaması Jacqmar'ın Görsel 7'de yer alan "66 Coupons" replika eşarp deseni ile hazırlanmıştır. Modelde "66 Coupons" desen replikası metraj baskı olarak kullanılmıştır. Günümüz desen ve tasarım yaklaşımına uygunluğunu vurgulamak adına, replika olarak bu

desen seçilmiştir. Modelin yakasında, manşetlerinde ve göğüs cebinde düz indigo renk kumaş, manşetlerde beyaz düğme ve ön pat için koyu mavi düğme tercih edilmiştir.

2.2. Uygulama Çalışması 2

Görsel 15: Bluz modeli için hazırlanan tasarım panosu.

Model Analizi: Kolsuz, yuvarlak yaka formu takma pervaz tekniği ile çalışılmış, ön beden ve arka beden yan kuplu, ön orta dikişten pileli bluz.

Model 2A bluz uygulamasında Jacqmar'ın Görsel 9'da yer alan "Le Ballet des Echarpes" eşarp deseni kullanılmıştır. Modelde desen pano baskı olarak beden parçalarına basılacak şekilde tasarlanmıştır. Ön beden ortasındaki dikiş ile birleşen beden parçalarındaki döküm, bedene hareketlilik kazandırmıştır. Arka beden yakasında mor rengin devamlılığı sağlanarak, eşarptaki dalgalanan mor perdeye gönderme yapılmıştır.

Model 2B bluz uygulamasında Jacqmar'ın Görsel 12'de yer alan "Time Gentlemen, Please" eşarp deseni kullanılmıştır. Modelde, deseni pano baskı olarak beden parçalarına basılacak şekilde tasarlanmıştır. Eşarp üzerindeki tüm sahnelerden kompozisyon oluşturularak kolaj tekniği ile modele uygun desen hazırlanmıştır. Yaka, kolevi ve büzgüye gelecek kısımlarda figürlerin yerleşimine dikkat edilerek kompozisyon oluşturulmuş; beden parçalarına uyacak şekilde eşarp üzerindeki sahneler biraraya getirilerek baskı planlaması yapılmıştır. Günümüz gençlerinin sevebileceği şekilde tasarlanmıştır.

2.3. Uygulama Çalışması 3

Görsel 16: Pantolon modeli için hazırlanan tasarım panosu.

Model Analizi: Süs cepli, her iki ön cep ağzı kenarında dörder adet düğmeli, ön pat fermuarlı, ön orta kemer gizli agraflı, giyildiğinde sağ arka bedende fleto cebi olan, bol paça pantolon.

Model 3A pantolon uygulamasında Jacqmar'ın Görsel 13'de yer alan "Once Upon a Time" eşarp deseni kullanılmıştır. Modelde desen ½ kaydırmalı raportlama tekniği ile metraj baskı olarak hazırlanmış, geometrik şekillerin düzgün ve denk gelecek yerleşimine dikkat edilerek pantolon modelinde kullanılmıştır.

Model 3B pantolon uygulamasında Jacqmar'ın Görsel 5'te yer alan "8th Army Air Force" eşarp deseni ile çalışılmıştır. Modelde eşarp kenarındaki koyu pembe renge uygun olarak pantolon için düz renk seçim yapılmıştır. Eşarp deseni üzerinde yer alan yeşil ve mor renkli kanatlı semboller öndeki cep ağzlarına yakın kısımlarda asimetrik olarak, sarı renkli kanatlı sembol ise arka cep fletosu altına parça nakış olarak düşünülerek yerleştirilmiştir. Desen içindeki Hells Angels sloganı ön sağ pantolon bacağına aşağıdan yukarıya, Dame Satan sloganı ön sol pantolon bacağına yukarıdan aşağıya okunacak şekilde parça nakış olacak şekilde yerleştirilmiştir.

2.4. Uygulama Uygulama Çalışması 4

Görsel 17: Elbise modeli için hazırlanan tasarım panosu.

Model Analizi: V yakalı, ön pat ucu pileli, düşük omuzlu, kolsuz, belden büzgülü, belde ince kemeri olan ve boyu dizaltında biten elbise.

Model 4A elbise uygulamasında Jacqmar'ın Görsel 11'te yer alan "London Wall" eşarp deseni kullanılmıştır. Modelde, eşarp desenindeki canlı renklerin ve motiflerin verdiği kırkyama görüntüsü, diğer modellere göre daha büyük kumaş alanı olan elbise modelinde metraj baskılı kumaş olarak değerlendirilmek istenmiştir. İnce kemerde düz mavi renk kumaş kullanılarak üst- alt beden arasında ayırım ve beldeki büzgüye vurgu yapılmıştır.

Model 4B elbise uygulamasında Jacqmar'ın Görsel 11'te yer alan "London Wall" eşarp deseni kullanılmıştır. Modelde, eşarp desenindeki canlı renklerin ve motiflerin verdiği kırkyama görüntüsü, Model 4A elbise modelinden farklı olarak, daha büyük olacak ve tüm yüzeyde sloganlar okunacak biçimde poster yaklaşımıyla yerleştirilmiştir. İnce kemerde düz yeşil renk kumaş kullanılarak üst- alt beden arasında ayırım ve beldeki

büzgüye vurgu yapılmıştır. Elbisenin ön ve arka bedeni, farklı renk veya yazı içeriğine sahip parçaların biraraya getirilmesinden oluşmuştur.

Sonuç

Propaganda giysilerinin semboller, renkler ve desenler aracılığıyla vatanseverlik ve direnişin simgelerini taşımayı hedeflediği ve savaşın zorluklarıyla başa çıkan toplumu bir araya getirme, yurtseverlik duygularını güçlendirme, savaşın kazanılacağına olan inancı pekiştirme amaçlarını taşıdığı görülmüştür. Giysi ve aksesuarlar, savaşa destek için oluşturulan kampanyaların bir parçası haline gelmiştir.

Britanya'da kadınların Jacqmar'ın ipek eşarplarını kullanması vatanseverlik ve dayanışma göstergesi olarak kabul edilmiştir. Sonuç olarak, ipek eşarpların savaş zamanındaki sembolik anlamları ve vatansever bir nesne olarak ortaya çıkması, moda ve propagandanın birleşimiyle gerçekleşmiştir.

Jacqmar markasının ürettiği kaliteli markalı tekstil ürünleri, savaş dönemindeki sınırlamalara rağmen modanın toplum üzerinde nasıl etkili bir rol oynadığını göstermektedir. Özellikle, markanın mizahi bir şekilde iyimser olan propaganda kadın eşarp tasarımları, savaşın zorluklarıyla başa çıkan topluma moral sağlama ve yurtseverlik duygularını destekleme amacını taşımaktadır. Görsel ve dokümantasyon analizi, bu tasarımların semboller, renkler ve desenler aracılığıyla savaşın kazanılacağına olan inancı güçlendirmeyi hedeflediğini ortaya koymuştur.

Jacqmar eşarp desenleri, savaş döneminde özgün temalar ve hikayelerle, canlı renkler ve tonlarla, sade ve stilize edilmiş figürler ve nesnelere sosyal değerler gözetilerek hazırlanmıştır. Dönem ruhunu yansıtan seçilmiş Jacqmar desenleri ile hazırlanan tasarımların, sonradan yapılacak günümüz çalışmalarına katkı ve kaynak sağlaması amaçlanmıştır. Seçilen tematik Jacqmar eşarplardan günümüz modasının trend, kitle, fonksiyon ve konfor, renk ve malzeme uyumu, güncel teknolojik yenilikler düşünülerek hazırlanan tasarım örnekleri, markanın mirasının sadece geçmişte değil, aynı zamanda güncelde de anlamını ve etkisini sürdürebileceğini ortaya koymaktadır. Jacqmar eşarp desenleri genellikle klasik ve zamansız motifleri içeren özgün tasarımlardır. Günümüz giysi tasarımlarında Jacqmar klasik desenlerinin, moda geçmişine saygı ve özlemi yansıtarak kullanılabilirliği düşünülmüştür. Geçmiş döneme ait estetik unsurların günümüz giysi tasarımlarına taşınması ile, Retro ve Vintage trendlerine bakış açısı ve uygulanma şekli deneyimlenmiştir. Jacqmar desenleri ile, sanat ve modanın toplum üzerindeki gücüne, zeka içeren esprili anlatımların tasarım kullanımlarına dikkat çekilmiştir. Günümüz tasarımcılarının çalışmalarında da, benzer şekilde güncel sosyolojik farkındalıkları, tasarımlar aracılığıyla oluşturulabilecekleri hatırlatılmak istenmiştir.

Bu örneklendirmeler, Jacqmar'ın moda katkılarının tarihsel bağlamı yanı sıra, tasarımın evrimi ve estetik değerlerin değişimi bağlamında da değerlendirilmesine olanak tanımaktadır.

Bu çalışma, moda tarihine ve savaş dönemindeki toplumsal değişimlere olan olumlu katkıları açısından Jacqmar tasarımlarının önemini vurgulamaktadır. Olağanüstü koşulların yaşandığı dönemlerde, elde var olan kısıtlı malzemelerle oluşturulan sembolik ve dikkat çekici kıyafetler ve aksesuarların, aynı zamanda toplumsal dönüşümün kanıtı olarak, kişilerin kendi stillerini yaratmaları ve düşüncelerini özgürce ifade etmeleri için araç olarak kullanıldığı sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

Yazılı Kaynaklar

- Adlington, L. (2020). *Women's lives and clothes in WW2*. Philadelphia: Pen and Sword Books Ltd.
- Blackman, C. (2013). *Modanın tarihi*. (çev.: O. Kaftanoğlu). İstanbul: Kerasus Yayınları.
- Rennie, P. (2005). London squares. *Wearing Propaganda*, 229-239, Londra: Yale University Press.
- Sindjelic, S. (2021). History of scarves in the 20th century and her role in contemporary clothing. *12th international scientific – professional conference Textile Science And Economy*, (ed.: M. Pestic), 145-153, Zrenjanin: University of Novi Sad, Technical Faculty.
- Taylor, L. M. (2020). *Paris fashion and world war two*. Bloomsbury Publishing.
- Wilcox, C. (2007). *The golden age of couture: Paris and London 1947-1957*. Londra: V & A Publishing.

Elektronik Kaynaklar

- URL-1: Alfies Antiques. (2014). Propaganda scarves. <https://alfiesantiques.blogspot.com/2014/01/propaganda-scarves.html> (Erişim: 15.08.2023).
- URL-2: BBC News Türkçe. (2010). De Gaulle. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2010/06/100618_de_gaulle_bbc (Erişim: 15.06.2023).
- URL-3: Blue17. (2019). Jacqmar. <https://www.blue17.co.uk/vintage-blog/jacqmar/> (Erişim: 15.10.2023).
- URL-4: Britannica (2023). the Blitz. <https://www.britannica.com/event/the-Blitz#ref345826> (Erişim: 30.07.2023).
- URL-5: Daoust, R. (2010). The National Archives. Fashion or ration: Hartnell, Amies and dressing for the Blitz. <https://media.nationalarchives.gov.uk/index.php/fashion-or-ration-hartnell-amies-and-dressing-for-the-blitz/> (Erişim: 15.06.2023).
- URL-6: Imperial War Museum. (2023). Scarf, Jacqmar. <https://www.iwm.org.uk/collections/item/object/30081520> (Erişim: 15.08.2023).

- URL-7: Kelly, D. (2013). Mapping free French London: Places, spaces, traces. A history of the French in London (300-341), (D. Kelly, & M. Cornick), London: University of London Press. <https://www.jstor.org/stable/j.ctv512xmz.21> (Erişim: 15.10.2023).
- URL-8: Meg Andrews. (2021). Jacqmar bbc. <https://www.meg-andrews.com/item-details/WW2-Propaganda-Scarf/8224> (Erişim: 15.10.2023).
- URL-9: Meg Andrews. (t.y.). Jacqmar's London wall. <https://www.meg-andrews.com/item-details/Jacqmars-London-Wall/7999> (Erişim: 15.10.2023).
- URL-10: Museum of Fine Arts Boston. (2011). Beauty as duty. <https://www.mfa.org/exhibitions/beauty-duty> (Erişim: 15.04.2023).
- URL-11: Museum of Fine Arts Boston. (2012a). Into Battle. <https://collections.mfa.org/objects/553977/womans-scarf-into-battle?ctx=19308b12-438e-4c20-8e2c-fc27546a487c&idx=20> (Erişim: 15.04.2023).
- URL-12: Museum of Fine Arts Boston. (2012b). Letters to France. <https://collections.mfa.org/objects/548758/womans-scarf-letters-to-france?ctx=03c6cd07-d208-40cd-b149-438bfe8fa2ed&idx=18> (Erişim: 15.04.2023).
- URL-13: Museum of Fine Arts Boston. (2012c). Free French. <https://collections.mfa.org/objects/558233/womans-scarf-free-french?ctx=18a47061-1b3f-4840-9a13-acf422794f9e&idx=34> (Erişim: 15.04.2023).
- URL-14: Museum of Fine Arts Boston. (2012d). London! Alert!!. <https://collections.mfa.org/objects/548757/womans-scarf-london-alert?ctx=ac9e427d-7927-4e2f-b807-252d3733bd86&idx=14> (Erişim: 15.04.2023).
- URL-15: Museum of Fine Arts Boston. (2012e). 8th Army Air Force. <https://collections.mfa.org/objects/558193/womans-scarf-8th-army-air-force?ctx=4b975800-6e6c-4c61-ad5d-ac5c293aacf3&idx=31> (Erişim: 15.04.2023).
- URL-16: Museum of Fine Arts Boston. (2012f). Happy Landings. <https://collections.mfa.org/objects/548755/womans-scarf-happy-landings?ctx=0438e275-58fd-4f7a-9071-a99c7dec21ea&idx=15> (Erişim: 15.04.2023).
- URL-17: Museum of Fine Arts Boston. (2012g). Le Ballet des Echarpes. <https://collections.mfa.org/objects/548752/womans-scarf-le-ballet-des-echarpes;jsessionid=B22173E147AC080EB86E1571CA45FFDF?ctx=44343e3e-de5f-4cb0-9e03-7f3c20dc93a4&idx=7> (Erişim: 15.04.2023).
- URL-18: Museum of Fine Arts Boston. (2012h). Victoire. <https://collections.mfa.org/objects/548756/womans-scarf-victoire?ctx=03c6cd07-d208-40cd-b149-438bfe8fa2ed&idx=16> (Erişim: 15.04.2023).
- URL-19: Museum of Fine Arts Boston. (2012i). Time Gentlemen, please. <https://collections.mfa.org/objects/548753/womans-scarf-time-gentlemen-please?ctx=0438e275-58fd-4f7a-9071-a99c7dec21ea&idx=13>

(Erişim: 15.04.2023).

- URL-20: Museum of Fine Arts Boston. (2012j). Once upon a time. <https://collections.mfa.org/objects/550080/womans-scarf-once-upon-a-time?ctx=09dd7cd2-ad0c-4534-8ecf-b07ce84c7839&idx=16> (Erişim: 15.04.2023).
- URL-21: Museum of Fine Arts Boston. (2012k). London wall. <https://collections.mfa.org/objects/548754/womans-scarf-london-wall?ctx=0438e275-58fd-4f7a-9071-a99c7dec21ea&idx=14> (Erişim: 15.04.2023).
- URL-22: Newstalk. (2015). Beauty is your duty. <https://www.newstalk.com/news/beauty-is-your-duty-the-british-womans-mantra-on-how-to-dress-during-wwii-666893> (Erişim: 15.06.2023).
- URL-23: Selling Antiques. (t.y.). Superb Jacqmar. <https://www.sellingantiques.co.uk/218183/superb-jacqmar-wwii-propoganda-scarf-time-gentleman-please-designed-by-arnold-lever/> (Erişim: 15.04.2023).
- URL-24: Vivien Leigh Circle.(2015). British Vogue April 1942, Vivien in Jaqmar. <https://twitter.com/VivienLCircle/status/675085199839989765> (Erişim: 15.06.2023).
- URL-25: Walliser, L. (t.y.). Etsy. "REPLICA: Jacqmar "66 Coupons" Scarf (c. 1940's). Etsy: https://www.etsy.com/listing/617611642/replica-jacqmar-66-coupons-scarf-c-1940s?ga_order=most_relevant&ga_search_type=all&ga_view_type=gallery&ga_search_query=jacqmar+london&ref=sr_gallery-1-4&edd=1&referrer_page_guid=f75cf70798b.8d2ac4135fa9aa0664c1.00&o (Erişim: 15.06.2023).
- URL-26: Ward, S. (t.y.). Etsy. Original vintage. Etsy: https://www.etsy.com/listing/1261801081/original-vintage-wwii-happylandingsraf?ga_order=most_relevant&ga_search_type=all&ga_view_type=gallery&ga_search_query=jacqmar+london&ref=sr_gallery-1-13&sts=1&organic_search_click=1 (Erişim: 15.06.2023).

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

Etik Kurul Belgesi/Ethics Committee Approval: Makale, Etik Kurul Belgesi gerektirmemektedir. /Article does not require an Ethics Committee Approval.

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / There is no potential conflict of interest for the authors regarding the research, authorship or publication of this article.